HAMZA EZ-ZEYYÂT

Tabiînin büyüklerinden, kırâat âlimi, fakîh ve dünyâya ehemmiyet vermeyen, mübahların çoğunu terk eden bir zâhid. İsmi Hamza bin Habîb bin Ammâre bin İsmail et-Teymî ez-Zeyyât olup, künyesi; Ebû Ammâre'dir. İmâm-ı a'zam Ebû Hanîfe ile aynı zamanda 80 (m. 700) doğmuş, O'ndan altı yıl sonra 156 (m. 773)'de Hulvan'da vefât etmiştir. Mezarı meşhûr ziyâret yerlerindendir. Vefât târihinin 154 veya 158 olduğu da rivâyet edilmiştir. Teymoğullarının âzâdlısıdır. Bir rivâyette ise onlara sonradan dahil olanlardandır. Yaşı itibârı ile Eshâb-ı kirama (r.anhüm) yetişmiştir. Zeytinyağı ticâreti ile meşgûl olduğu için Zeyyât denilmiştir. Irak'tan Hulvan'a zeytinyağı götürür satar, Kûfe'ye peynir ve ceviz getirirdi. Hamza bin Habîb (radıyallahü anh) Kur'ân-ı kerîmin meşhûr yedi kırâati (okuyuş şekli) olan kırâat-ı Seb'a'dan birisinin rivâyet edicisi ve kırâat imamlarının altıncısıdır. Aynı zamanda bir muhaddis olan Hamza sika (güvenilir, sağlam) bir râvidir. Fıkhın en zor bahislerden birisi olan ferâiz (ölen bir kimsenin malının taksimi) ilminde de Üstâd olan âlimdir. Hamza ez-Zeyyât kırâati, A'meş, Ca'fer-i Sâdık, İbn-i Ebî Leylâ, Humrân bin A'yen Ebû İshâk es-Sebiî, Mansûr bin Mü'temir, Mugîre bin Miksen'den almışdır. Hamza'nın A'meş'den Resûlullaha (aleyhisselâm) varan rivâyet tariki (yolu) şöyledir: A'meş, Yahyâ bin Vessâb'dan, O da Alkame, el-Esved, Ubeyd bin Nedâle, Zirr bin Hubeyş es-Sülemî'den, O da İbni Mes'ûd'dan (radıyallahü anh) O da Resûlullahdan (aleyhisselâm) almıştır.

Hamza bin Habîb, İshâk es-Sebîî, Ebî İshâk Eş-Şeybânî, A'meş, Adiyy bin Sabit, Hakem bin Uteybe, Habîb bin Ebî Sabit, Mansûr bin Mü'temir ve birçok hadîs âliminden (r.aleyhim) de hadîs-i şerîf öğrenmiştir. Abdullah İbni Mübârek, "Hüseyin bin Ali el-Ca'fî, Abdullah bin Sâlih el-Iclî, Selîm bin Îsâ (Ondan kırâat da öğrenmiştir) Îsâ bin Yûnus, Ebû Ahmed ez-Zübeyrî, Muhammed bin Fudayl, Vekî' bin

Cerrah, Kabisâ bin Ukbe ve birçok âlim de Hamza bin Habîb’den hadîs-i şerîf rivâyet etmişlerdir.

Hamza bin Habîb (radıyallahü anh) kırâatte imâm, dinde huccet (senet), hadîste sika, fıkıhta üstâd olup, son derece müttekî (haramlardan sakınan), şüphelilerden tamamen uzaklaşmış verâ’ sahibi ve dünyâdan uzaklaşmış mübahların çoğunu terk etmiş bir ârif idi. İbni Fudayl “Zannetmem ki, Allahü teâlâ Kûfelilerin üzerinden belâyı Hamza’dan başka bir kimse sebebiyle kaldırsın” Ya’nî onun sebebiyle Allahü teâlâ belâları kaldırır, buyurmuştur.

İmâm-ı a’zam Ebû Hanîfe, Hamza’ya: “İki şeyde bizden üstünsün. Biz bu iki şeyde seninle münâzara etmeyiz, elinden almak istemeyiz. Biri Kur’ân-ı kerîm okumak, diğeri de ferâiz ilmidir.” buyurmuştur. Süfyân-ı Sevrî: “Hamza, Kur’ân-ı kerîm ve ferâizde diğer insanlardan üstün idi.” Şeyhi, ne zaman Hamza’yı görse iftihar edip, “Şu gelen kimse Kur’ân-ı kerîmde engin bir deniz gibidir” buyurmuşlardır. Onun kırâatini uygun görmeyenler, med ve hemze’de ifrata vardığını sebep göstermişler ise de, böyle yapan birisini gören Hamza, “İfrat etme. Bilmiyor musun ki beyazın ifratı ve en beyazı baras hastalığıdır. (Çünkü bu hastalıkta deri bembeyaz bir renk alır.) Daha güzel okumak için haddi aşmak, kırâat değildir” buyurmuştur. Zehebî: “Hamza’nın kırâati husûsunda icmâ’ hâsıl oldu” buyurmuştur. Onun kırâatini rivâyet eden iki râvîsinden biri Halef, diğeri ise Hallâd’dır. Kırâat ilminde Hamza’nın remzi (FÂ)’dır. Hamza bin Habîb, İmâm-ı Âsım ve A’meş’den sonra Kûfe’de kırâat imamlığı yaptı.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Miftâh-üs-se’âde cild-2, sh. 39, 40, 41

2) Mîzân-ül-İ’tidâl cild-1, sh. 605

3) Tehzîb-üt-tehzîb cild-3, sh. 27

4) Vefeyât-ül-a’yân cild-2, sh. 216

5) El-A’lâm cild-2, sh. 277

6) Târîh-i Bağdâd cild-8, sh. 179